

Näin Ruotsia hallitaan

Sisältö

Hallitus ja Hallituksen kanslia	3
Hallituksen työ	3
Hallituksen kanslian työ	4
Hallituksen kanslian toiminta	4
Viranomaiset	6
Budjettiprosessi	7
Lainsäädäntäprosessi	7
Ruotsalainen yhteiskuntamalli	9
Demokraattinen järjestelmä ja vapaat vaalit	9
Ruotsin hallintojärjestelmä – kolme tasoa	10
Ruotsin perustuslait	10
Ihmisoikeudet	11
Tasa-arvo	11
Julkisuus	12
Asiamiehet	12
Valtion valvonta	13
Ruotsi maailmalla	14
Ruotsi ja EU	14
Ruotsi ja YK	14
Pohjoismainen yhteistyö	15
Tietoja Ruotsista	16
Yhteystiedot	16

Näin Ruotsia hallitaan

Hallitus ja Hallituksen kanslia

Pääministeri ja ministerit

Aina vaalien jälkeen valtiopäivien puhemies ehdottaa uutta pääministeriä. Sitten valtiopäivät valitsee pääministerin, joka saa tehtäväkseen muodostaa hallituksen. Pääministerin johtama hallitus johtaa Ruotsia. Hallitukseen kuuluu pääministeri ja muita valtioneuvoksia eli ministereitä, joilla kullakin on oma vastuualue.

Hallituksen työ

Hallitus ohjaa Ruotsia ja toimimalla moottorina lakien laadintaa ja muutoksia koskevassa työssä se voi tällä tavoin vaikuttaa kokonaisvaltaiseen yhteiskuntakehitykseen. Hallitus on kuitenkin vastuussa valtiopäiville, ja sillä pitää olla valtiopäivien tuki politiikkansa toteuttamiseen.

Hallitus ohjaa maata muun muassa:

- tekemällä lakiehdotuksia valtiopäiville
- toimeenpanemalla valtiopäivien päätökset
- vastaamalla valtiopäivien päättämästä budjetista
- edustamalla Ruotsia EU:ssa
- tekemällä sopimuksia muiden valtioiden kanssa
- ohjaamalla valtion toimintaa
- päättämällä tietyistä hallinnollisista asioista, joista mikään muu viranomainen ei ole vastuussa.

Hallituksen toteutettavaksi haluamat muutokset muotoillaan esityksiksi, jotka annetaan valtiopäiville päätöksentekoa varten. Hallitus laatii myös valtion budjettiesityksen.

Valtiopäivien tehtyä päätöksen jostakin asiasta, esimerkiksi uudesta laista tai valtion budjetista, hallituksen tehtävänä on panna toimeen valtiopäivien päätös. Jos uusi laki tuo kansalaisille uusia oikeuksia tai velvoitteita, se merkitsee samalla uusia tehtäviä asiasta vastuussa olevalle viranomaiselle.

Kollektiiviset päätökset

Hallitus tekee viikoittain pidettävissä hallituksen kokouksissa yhteiset päätökset kaikista asioista. Päätösten teko edellyttää vähintään viiden ministerin läsnäoloa.

Hallituksen päätökset ovat pitkän päätösprosessin muodollinen pääteasema. Hallituksen päätöstä edeltää usein monen kuukauden työ virkamiestasolla. Toisinaan asia koskee useiden ministereiden vastuualueita, jolloin sen valmistelun

hoitavat ministereiden alaiset yhdessä. Kaikkien ministereiden on oltava yksimielisiä päätöksestä ennen kuin se tuodaan hallituksen kokoukseen. Hallitus tekee joka vuosi noin 6 000 päätöstä.

Hallituksen kanslian työ

Hallituksen kanslia on hallituksen esikuntana toimiva viranomainen, joka tukee hallitusta Ruotsin johtamisessa ja hallituksen oman politiikan toteuttamisessa. Hallituksen kanslia koostuu valtioneuvoston valmistelukansliasta, ministeriöstä sekä hallinto-osastosta. Hallituksen kanslian noin 4 500 työntekijästä likimain noin 200 on nimitetty virkaansa poliittisin perustein. Hallituksen vaihtuessa poliittiset virkamiehet eroavat, kun taas ei-poliittiset pysyvät virassaan.

Valtioneuvoston valmistelukanslia johtaa ja koordinoi hallituksen kanslian työtä ja vastaa Ruotsin EU-politiikan yhteensovittamisesta. Pääministeri on valtioneuvoston valmistelukanslian päällikkö. Jokaisen ministeriön johdossa on yhdestä kolmeen ministeriä, joista yksi on ministeriön päällikkö. Hallinto-osaston päällikkönä toimii hallintopäällikkö, joka on virkamies.

Virkamiehet auttavat hallitusta hankkimaan aineistoa ja tekevät erilaisia hallituksen päätösehdotuksia ja selvittävät luonteeltaan sekä kansallisia että kansainvälisiä kysymyksiä. Suurimpia työtehtäviä ovat lainsäädäntöprosessi ja budjettiprosessi. Virkamiehet ohjaavat myös kunkin ministeriön alaisuuteen kuuluvia valtion viranomaisia.

Työ Euroopan unionissa (EU) vaikuttaa jokaisen ministeriön toimintaan, ja virkamiehet kaikista ministeriöistä edustavat Ruotsia EU:ssa ja valmistelevat kysymyksiä ennen EU-kokouksia.

Ruotsilla on noin 100 ulkomaanviranomaista, joihin kuuluvat lähetystöt, edustustot, delegaatiot ja konsulaatit. Yhdessä noin 400 kunniakonsulaatin kanssa ne muodostavat ulkomaanedustuston.

Hallituksen kanslian toiminta

Kunkin ministeriön päällikkönä toimii valtioneuvos, ts. ministeri. Ministeriössä saattaa olla ministeriön päällikön lisäksi useampia tietyistä asiakysymyksistä vastuussa olevia valtioneuvoksia. Jokaisella valtioneuvoksella on poliittisin perustein valittujen virkamiesten esikunta, johon kuuluu esimerkiksi valtiosihteereitä, poliittisia asiantuntijoita ja lehdistösihteereitä.

Ministerin alaisena ministeriötä johtaa hänen lähin alaisensa, valtiosihteeri. Jokaisessa ministeriössä on myös kansliapäällikkö, joka vastaa siitä, että hallituksen hallinnollisten asioiden käsittely tapahtuu korrektisti, sekä oikeuspäällikkö, jonka vastuulla on lakiesitysten ja asetusten muotoilu. Pääosan hallituksen työstä valmistelevat virkamiehet ministeriöiden eri yksiköissä:

Finanssiministeriö

Finanssiministeriöllä on seuraavat vastualueet: talouspolitiikka, valtion budjetti, veropolitiikka, finanssimarkkinakysymykset, pelikysymykset, kansainvälinen taloudellinen yhteistyö, valtion omistamat yritykset, kuntien talous ja lainsäädäntö.

Elinkeinoministeriö

Elinkeinoministeriöllä on seuraavat vastualueet: alueellinen kasvu, energia, kuljetukset ja infrastruktuuri, it ja posti sekä elinkeinoelämä. Elinkeinoelämän vastuualue käsittää yritystoiminnan ja urakoinnin, kilpailukyvyyn ja hyvin toimivat markkinat sekä tarvehakuisen tutkimuksen ja innovaatiot.

Koulutusministeriö

Koulutusministeriöllä on seuraavat vastualueet: esikoulu ja koulu, yliopisto ja korkeakoulu, tutkimus, aikuiskoulutus, kehitysvammaisten koulutus, ruotsin kielen opetus maahanmuuttajille, kansansivistys, avaruustoiminta, tasa-arvo, nuorisopolitiikka ja siviiliyhteiskuntapolitiikka.

Kulttuuriministeriö

Kulttuuriministeriöllä on seuraavat vastualueet: kulttuuri ja kulttuurityöntekijöiden ehdot, kulttuuriperintö, mediat, elokuva ja urheilu.

Oikeusministeriö

Oikeusministeriöllä on seuraavat vastualueet: perustuslait ja rikosoikeudellinen, siviilioikeudellinen ja prosessioikeudellinen lainsäädäntö, oikeuslaitos, migraatio- ja turvapaikkapolitiikka, armahdukset rikosjutuissa ja tietyt muut rikosasiat, demokratiapolitiikka ja kuluttajakysymykset.

Puolustusministeriö

Puolustusministeriöllä on seuraavat vastualueet: kokonaismaanpuolustus, onnettomuuksien torjunta ja valmius, kriisivalmius, kansainväliset rauhanturvaamistehtävät, kansainvälinen oikeus aseellisissa selkkauksissa ja turvallisuuspoliittiset tiedustelukysymykset.

Infrastruktuuriministeriö

Infrastruktuuriministeriö vastaa kuljetuksiin, infrastruktuuriin, digitalisaatioon, tietoteknikkaan, postitointaan ja energiaan liittyvistä asioista.

Sosiaaliministeriö

Sosiaaliministeriöllä on seuraavat vastualueet: terveyden- ja sairaanhoito, kansanterveys, lasten oikeudet, toimintarajoitteet, vanhustenhuolto, sosiaalipalvelut, sairausvakuutus, eläkkeet ja taloudellinen perhetuki, valtion hallinto, asuminen, rakentaminen ja uskontokunnat.

Työmarkkinaministeriö

Työmarkkinaministeriöllä on seuraavat vastualueet: työelämäpolitiikka, työmarkkinapolitiikka, integraatiopolitiikka, syrjäytäkysymykset, ihmisoikeudet kansallisella tasolla, Ruotsin kansalaisuus ja vähemmistöpolitiikka.

Ulkoministeriö

Ulkoministeriöllä on seuraavat vastualueet: ulko- ja turvallisuuspolitiikka, globaali kehitys ja kehitysapu, kauppapolitiikka, apu ruotsalaisille ulkomailla, kansainvälinen oikeus ja kansainväliset ihmisoikeudet, sotamateriaalin viennin valvonta, kansainvälinen yhteistyö maiden ja alueiden kanssa sekä kaupan, investointien ja Ruotsin etujen edistäminen.

Ympäristöministeriö

Ympäristöministeriöllä on seuraavat vastualueet: myrkytön arkipäivän ympäristö, ilmasto, meri, vesi, biologinen moninaisuus, luonnonsuojelu, ympäristötavoitejärjestelmä, kansainvälinen ympäristöyhteistyö, kierrätys, ydinvoiman turvallisuus ja säteilysuojelu, ympäristölainsäädäntö, ympäristötekniikka ja ympäristötutkimus.

Ministeriöiden lisäksi on myös kokonaisvaltainen organisaatio:

Valtioneuvoston valmistelukanslia

Valtioneuvoston valmistelukanslian tehtävänä on johtaa ja koordinoita työtä hallituksen kansliassa sekä vastata Ruotsin EU-politiikan yhteensovittamisesta. Valtioneuvoston valmistelukansliaan kuuluvat pääministerin ja EU-ministerin kansliat.

Hallinto-osasto

Hallinto-osasto on hallituksen kanslian yhteinen resurssi ja se vastaa ministeriöiden kokonaisvaltaisista hallinnollisista kysymyksistä. Siihen sisältyvät muun muassa muutos- ja uudistustyö hallituksen kansliassa, viranomaisen talous, työnantajakysymykset, kompetenssinhankinta, it-tuki, kirjasto, arkisto ja diaarit sekä tiedottaminen ja kommunikaatio.

Viranomaiset

Jokaisen ministeriön alaisuuteen kuuluu joukko valtion viranomaisia, joiden tehtävänä on soveltaa lakeja ja hoitaa toimintaa valtiopäivien ja hallituksen päättämällä tavalla. Migraatiovirasto ja Verovirasto ovat esimerkkejä valtion viranomaisista.

Hallitus päättää joka vuosi sääntelykirjeestä viranomaiselle. Siinä on mainittu viranomaisen toiminnan tavoitteet sekä sen käyttöön annettu rahasumma. Hallituksella on siis melko suuret mahdollisuudet ohjata viranomaisen toimintaa, mutta se ei saa missään tapauksessa ohjata viranomaisista lakien soveltamisesta tai viranomaisen päätöstä yksittäisessä asiassa. Viranomaisen päättää näistä itsenäisesti ja raportoi ministeriölle. Monissa muissa maissa valtioneuvoksella on

valta puuttua viranomaisen juoksevaan työhön. Ruotsissa tällaista mahdollisuutta ei ole. Tätä on tapana kutsua ministeriohjauksen kieltämiseksi.

Hallitus vastaa viranomaisten päälliköiden (pääjohtajat) rekrytoinnista ja virkaan asettamisesta. Tällä hetkellä valtion viranomaisia on noin 350.

Budjettiprosessi

Valtionbudjetin laatiminen on pitkä prosessi, joka alkaa jo yli vuotta ennen kyseisen budjettivuoden alkamista. Prosessi käynnistyy joulukuussa, jolloin finanssiministeriö esittelee ennusteet yhteiskuntatalouden kehityksestä hallitukselle. Maaliskuussa pidetään hallituksen neuvottelu valtionbudjetin suuntalinjoista. Tulevan vuoden taloudelliset pääsuuntalinjat vahvistetaan taloudellisessa kevätbudjettiesityksessä, joka annetaan valtiopäiville huhtikuussa.

Työ jatkuu keväällä ja kesällä ministeriöissä ja hallitus jättää tulevan vuoden budjettiesityksen valtiopäiville syyskuussa.

Sillä aikaa kun valtiopäivät käsittelee budjettiesitystä, ministeriöt laativat ohjekirjeet viranomaisille. Hallitus päättää viranomaisten ohjekirjeistä vuodenvaihteessa.

Lainsäädäntäprosessi

Ruotsin valtiopäivät päättää uusista laeista. Hallitus tekee aloitteet useimmista lakiesityksistä. Hallitukselta tulee valtiopäiville joka vuosi noin 200 esitystä. Joissakin niistä esitetään täysin uutta lainsäädäntöä kun taas toisissa ehdotetaan muutoksia jo voimassa oleviin lakeihin.

Selvitykset ja komiteat

Jotkut hallituksen työstämistä kysymyksistä saattavat olla muita vaikeampia ratkaista. Tällaisissa tilanteissa hallitus saattaa nimittää erityisen selvittäjän tai useammasta henkilöstä koostuvan komitean selvittämään kysymystä. Hallitus kuvaa tehtävän selvittäjälle tai komitealle niin kutsutussa direktiivissä. Johtopäätökset kerätään raporttiin, joka on julkinen ja saatavilla.

Hallituksen halutessa säätää uuden lain, se tapahtuu useimmiten seuraavalla tavalla:

1. Asiasta määrätään tehtäväksi selvitys. Komitea tai henkilö saa tehtäväksi tutkia edellytykset hallituksen haluamalle toteutukselle. Tehtävän puitteet määrätään niin kutsutussa komiteadirektiivissä.
2. Selvityksen valmistuttua selvittäjä tai komitea laatii raportin.
3. Raportti lähetetään asianosaisille viranomaisille, organisaatioille, kunnille ja muille sidosryhmille, jotka saavat antaa asiasta lausuntonsa niin kutsutussa lähetevastauksessa. Jos monet läheteinstanssit ovat asian suhteen kielteisiä, saatetaan päättää asian jättäminen silleen tai yrittää löytää muita ratkaisuja kuin selvityksessä esitetyt.

4. Raportti lähetetään myös Lakineuvostolle, joka tarkistaa sen juridisesta näkökulmasta.
5. Hallitus laatii sitten esityksen valtiopäiville.
6. Yksi valtiopäivien valiokunnista saa antaa lausuntonsa esityksestä (valiokuntamietintö).
7. Valtiopäivät äänestää esityksestä, ja jos se hyväksytään, uusi laki voidaan sisällyttää Ruotsin säädöskokoelmaan SFS.

Jotkut Ruotsia koskevat lait on säädetty Euroopan unionissa. Määrätyt EU:n puitteissa hyväksytyt lait tulevat voimaan Ruotsissa suoraan, ilman valtiopäivien päätöstä asiassa.

Ruotsalainen yhteiskuntamalli

Demokraattinen järjestelmä ja vapaat vaalit

Ruotsi on parlamentaarisesti hallittu demokratia, mikä tarkoittaa sitä, että kaikki julkinen valta on peräisin kansalta. Lakien säätämisestä vastaa valtiopäivät, jonka 349 edustajaa kansa valitsee joka neljäs vuosi. Jokaisten vaalien jälkeen valtiopäivien puhemies tekee esityksen uudeksi pääministeriksi. Valtiopäivät valitsee pääministerin, joka saa tehtäväksi muodostaa hallituksen. Pääministerin johtama hallitus ohjaa Ruotsia.

Muodollisesti Ruotsi on perustuslaillinen monarkia, jonka valtionpäämies on kuningas Carl XVI. Kuninkaalla on symbolinen asema valtionjohtajana, jonka tehtävät ovat pääasiassa seremoniallisia.

Yleisissä vaaleissa Ruotsin seitsemällä miljoonalla äänioikeutetulla on mahdollisuus vaikuttaa siihen ketkä edustavat kansaa valtiopäivillä, maakäräjillä ja kunnissa.

Viimeistään vaalipäivänä 18 vuotta täyttävät saavat äänestää. Tämän lisäksi äänioikeudesta on olemassa erityisiä säännöksiä:

- Valtiopäivävaaleissa äänestämiseen vaaditaan Ruotsin kansalaisuus ja että äänestäjä on tai on ollut Ruotsin väestörekisterissä.
- Maakäräjä- ja kunnallisvaaleissa äänestämiseen vaaditaan Ruotsin kansalaisuus tai:
  - kansalaisuus jossakin EU-maassa, Islannissa tai Norjassa ja että äänestäjä on kunnan/maakäräjien väestörekisterissä, tai
  - kansalaisuus jossakin muussa maassa kuin edellä mainituissa ja että äänestäjä on ollut Ruotsin väestörekisterissä vähintään kolme vuotta yhtäjaksoisesti ja hän on kunnan/maakäräjien väestörekisterissä.

Äänestämisen lisäksi on myös muita keinoja vaikuttaa Ruotsin politiikkaan. Voi esimerkiksi liittyä poliittiseen puolueeseen, ilmoittaa mielipiteensä komiteoista ja selvitysraporteista ja osallistua kansanäänestyksiin.

Joka viides vuosi järjestetään myös vaalit EU-parlamenttiin, joka on ainoa EU:n instituutio, johon edustajat valitaan suoraan. Kaikki Ruotsin väestörekisterissä olevat EU:n jäsenmaiden kansalaiset saavat äänestää Ruotsissa.

Ruotsin hallintojärjestelmä

Kansallinen taso

Kansallisella tasolla kansaa edustaa valtiopäivät, jolla on lainsäädäntövalta. Hallitus ohjaa Ruotsia panemalla toimeen valtiopäivien päätökset ja tekee aloitteita uusista laeista ja lakimuutoksista. Hallituksen apuna ovat hallituksen kanslia ja valtion viranomaiset.

Alueellinen taso

Ruotsi on jaettu 21 läänin. Jokaisessa läänissä on valtion alueellinen viranomainen, lääninhallitus. Tiettyt muut valtiolliset viranomaiset toimivat myös alueellisella ja paikallisella tasolla. Alueita on 20. Niitä johtavat kansan valitsevat poliittiset valtuustot. Alueiden pääasiallisena tehtävänä on sairaanhoito. Läänit ja maakäräjät toimivat samoilla maantieteellisillä alueilla (yhtä poikkeusta lukuun ottamatta) ja nämä on tapana nähdä yhteisesti alueellisena tasona. Korkein päättävä elin on aluevaltuusto. Alueiden toimintaa ohjaa kunnallislaki, mutta niillä on myös tiettyt mahdollisuudet itsehallintoon, mikä tarkoittaa sitä, että päätökset kussakin yksittäisessä kunnassa tai yksittäisellä alueella tehdään tällä sektorilla.

Paikallinen taso

Ruotsissa on noin 290 kuntaa. Kunnat vastaavat suurimmasta osasta asukkaille tarjotuista yhteiskunnan palveluista. Niiden tärkeimpiä tehtäviä ovat esikoulu, koulu, sosiaalipalvelut ja vanhustenhuolto. Kuntia ohjaavat kansan valitsevat poliitikot. Korkein päättävä elin on kunnanvaltuusto. Kunnallislaki ohjaa kuntien toimintaa, mutta kuten alueellisella tasolla, myös täällä on tilaa itsehallinnolle.

Euroopan taso

Ruotsi kuuluu EU:n säännösten piiriin ja osallistuu prosessiin, jossa työstetään ja päätetään uusista yhteisistä säännöksistä. Hallitus edustaa Ruotsia Euroopan neuvostossa ja Euroopan unionin neuvostossa, jota kutsutaan usein ministerineuvostoksi tai neuvostoksi, joka vahvistaa tulevaisuuden yhteistyömuodot. Pääministerillä on myös kokonaisvaltainen vastuu Ruotsin EU-politiikan kehittämisestä ja yhteensovittamisesta.

Ruotsin perustuslait

Perustuslait ovat kaikkien muiden lakien yläpuolella, eikä mikään laki saa olla ristiriidassa perustuslakien kanssa. Niitä ei myöskään voida muuttaa yhtä helposti kuin muita lakeja. Muutokseen vaaditaan, että valtiopäivät tekee saman päätöksen kaksi eri kertaa. Näiden päätösten välillä täytyy sitä paitsi olla yhdet valtiopäivävaalit.

Perustuslait koskevat hallitusmuotoa ja demokratiaa, kruununperimystä, sananvapautta ja painovapautta sekä muita perustavaa laatua olevia vapauksia ja oikeuksia:

- Vuoden 1974 hallitusmuoto sisältää ruotsin hallintomuodon perusteet, kuinka hallituksen pitää työskennellä, mitkä vapaudet ja oikeudet Ruotsin kansalla on ja kuinka valtiopäivävaalit pitää suorittaa.
- Vuoden 1810 perimysjärjestys sääntelee Ruotsin kruununperimystä, eli kuka on kuningas tai kuningatar.
- Vuoden 1949 painovapausasetus sisältää muun muassa määräykset painovapaudesta ja oikeudesta saada julkiset asiakirjat tiedoksi.
- Vuoden 1991 sananvapausperustuslaki sääntelee sananvapautta radiossa, tv:ssä, elokuvassa ja uusissa vastaavanlaisissa medioissa.

Ihmisoikeudet

Vastuu ihmisoikeuksien loukkaamattomuudesta on valtiopäillä ja hallituksella ja koko valtiollisella, alueellisella ja kunnallisella toiminnalla. Hallituksen pitkän aikavälin tavoitteena on varmistaa täysi ihmisoikeuksien kunnioittaminen Ruotsissa.

Ruotsissa ihmisoikeuksia suojellaan sekä perustuslaissa että muissa laeissa ja asetuksissa. Sen lisäksi Ruotsissa on lakina vuodesta 1995 voimassa Euroopan ihmisoikeussopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi. On myös olemassa muita kansainvälisiä ja valtioiden välisiä ihmisoikeudet vahvistavia sopimuksia.

Hallituksen työ ihmisoikeuksien edistämiseksi ja suojaamiseksi leimaa sekä kansallista politiikkaa että ulkopolitiikan kaikkia osia. Valtion, kunnan ja maakäräjien on muun muassa:

- varmistettava, että perusvapauksia, esimerkiksi sananvapautta, tiedotusvapautta ja kokoontumisvapautta, kunnioitetaan.
- suojattava ihmisiä sorrolta, kuten kidutukselta ja mielivaltaiselta vapaudenriistolta.
- turvattava perustarpeet, esimerkiksi asunnon ja koulutuksen tarve.
- estettävä ihmisten syrjintä sukupuolen, etnisen taustan, uskonnon tai muun vakaumukseen, toimintarajoitteen, seksuaalisen suuntautuneisuuden, iän tai sukupuolirajat ylittävän identiteetin tai ilmentymän vuoksi.

Tasa-arvo

Ruotsissa on pitkät tasa-arvotyön perinteet. Tasa-arvo tarkoittaa, että naisilla ja miehillä on samat oikeudet ja mahdollisuudet kaikilla elämän aloilla, esimerkiksi samat ehdot työmarkkinoilla, jaettu vastuu kodista ja lapsista sekä taloudellinen tasa-arvoisuus. Tärkeä vuosiluku tässä yhteydessä on 1921, jolloin naiset saivat äänioikeuden. Sen jälkeen on ehditty toteuttaa lukuisia uudistuksia ja säätää lakeja.

Valta ja vaikutusvalta

1960-luvun keskivaiheilta alkaen naisten osuus Ruotsin työmarkkinoilla on lisääntynyt nopeasti ja nykyään naiset tekevät töitä lähes samassa määrin kuin miehet. Mutta vallan ja vaikutusvallan jako naisten ja miesten välillä vaihtelee yhteiskunnan eri alueilla. Poliittikka on yksi niitä alueita, joilla sukupuolten välinen jakauma on tasaisin. Valtiopäivillä naisten osuus on 46 prosenttia ja miesten 54 prosenttia. Muilla alueilla, kuten tieteessä, kulttuurissa, joukkoviestimissä, Ruotsin kirkossa ja elinkeinoelämässä naiset ovat miehiä harvemmin johtavassa asemassa. Miesten dominanssi on suurin elinkeinoelämässä huolimatta viime vuosina tapahtuneista muutoksista.

Julkisuus

Julkisuusperiaate

Julkisuusperiaatteen mukaan viranomaisten, valtiopäivien ja päättävien kunnallisten elinten toiminnan pitää olla mahdollisimman avointa. Niiden toimintaa koskevien tietojen saannin takaamiseksi yhdessä perustuslaeista, painovapauslaissa, on säädetty periaate asiakirjojen julkisuudesta.

Julkisuusperiaate antaa kaikille mahdollisuuden perehtyä julkisiin asiakirjoihin. Asiakirjat, jotka tulevat hallituksen kansliaan ja muille viranomaisille tai lähtevät sieltä, esimerkiksi kirjeet, päätökset ja selvitykset, ovat useimmiten julkisia. Pääsäännön mukaan vastaanottavan viranomaisen on rekisteröitävä kaikki sille tulevat asiakirjat.

Muistiinpanoja ja luonnoksia ei normaalisti katsota yleisiksi asiakirjoiksi. Halutessaan saada tietää mitä asiakirjoja viranomaisella on tai päästä tutustumaan niihin, voi ottaa yhteyden viranomaiseen.

Julkisuusperiaate tarkoittaa myös, että valtion, kunnan tai maakäräjien palveluksessa olevilla virkamiehillä on tiedonanto-oikeus. Sen mukaan heillä on tiettyjä tietoja lukuun ottamatta oikeus kertoa esimerkiksi joukkoviestimille sellaisesta, mikä muutoin on salaista, ilman että heitä rangaistaan siitä ja ilman, että työnantaja saa tietää kuka tiedot on antanut.

Asiamiehet

Tärkeä toiminto julkisen sektorin avoimuuden takaamiseksi on asiamiesjärjestelmä, käsite, joka on levinnyt moniin muihin maihin.

Ruotsissa on seuraavat viralliset asiamiehet:

Oikeusasiamiehet (JO) – tai viralliselta nimeltään Valtiopäivien asiamiehet – valtiopäivät valitsee valvomaan, että viranomaiset ja niiden virkamiehet noudattavat toiminnassaan voimassa olevia lakeja ja muita säädöksiä.

Oikeuskansleri (JK), jonka päätehtävänä on valvoa hallituksen laskuun viranomaisia ja tuomioistuimia, edustaa valtiota kiistajutuissa tuomioistuimissa, säännellä valtioon kohdistettuja vahingonkorvausvaatimuksia, toimia syyttäjänä painovapaus- ja sananvapausjutuissa ja toimia hallituksen juridisena neuvonantajana.

Kuluttaja-asiamies (KO) puolustaa kuluttajien etuja yrityksiä vastaan tuomioistuimissa. Kuluttaja-asiamiehen päätehtävänä on valvoa, että yritykset noudattavat markkinointilakia, sopimusehtolakia, tuoteturvallisuuslakia ja etä- ja kotimyyntisopimuslakia.

Syrjintäasiamies (DO) valvoo syrjintälain noudattamista.

Lapsiasiamies (BO) valvoo YK:n lapsen oikeuksia koskevaan sopimukseen perustuvia lasten ja nuorten oikeuksia ja etuja.

Lapsi- ja oppilasasiamies (BEO), jonka tehtävänä on valvoa lasten ja oppilaiden koululakiin perustuvia oikeuksia.

Valtion valvonta

Peruslakivaliokunta, KU, on ministereiden virantoimitusta ja hallitusasioiden käsittelyä valvova valtiopäivien valiokunta. Lisäksi se valmistelelee esimerkiksi perustuslakia, valtiopäiväjärjestystä sekä tilintarkastajien valintaa koskevat asiat.

Valtion tilintarkastuslaitos on valtiopäivien alainen, valtion viranomaisia ja toimintoja valvova viranomainen. Se valvoo myös, että viranomaiset noudattavat direktiivejä, sääntöjä ja säännöksiä ja saavuttavat tavoitteensa, toisin sanoen, että hallitus ja muut viranomaiset hoitavat työnsä.

Tietyt valtion viranomaiset ovat myös valvontaviranomaisia, eli niiden tehtävänä on valvoa toimintoja. Valtio valvoo ja tukee näin maakäräjien, alueiden ja kuntien työtä. Valtion koulutarkastuslaitos on esimerkiksi valvontaviranomainen, joka tarkastaa kouluja varmistaakseen, että ne noudattavat lakeja ja säännöksiä.

Ruotsi maailmalla

Globalisaation ja Ruotsin EU-jäsenyyden myötä kansainvälinen ja EU:hun liittyvä työ on lisääntynyt. Kaikki ministeriöt osallistuvat EU-työhön, valmistelevat ruotsalaisia kannanottoja ja seuraavat asioita ja juttuja EU-tuomioistuimessa.

Ruotsi ja EU

Ruotsi on vuonna 1994 järjestetyn kansanäänestyksen jälkeen ollut EU:n jäsen 1. tammikuuta 1995 alkaen. Jäsenyys merkitsee Ruotsille osallistumista EU:n työhön ja mahdollisuuksia vaikuttaa siellä tehtäviin päätöksiin.

Ruotsi ei ole toistaiseksi liittynyt Euroopan talous- ja rahaliittoon (EMU), jonka jäsenillä on muun muassa yhteinen valuutta, euro. Syyskuussa vuonna 2003 Ruotsin liittymisestä valuuttaunioniin järjestettiin kansanäänestys. Sen tuloksena 55,9 prosenttia äänestäjistä vastusti liittymistä.

EU:ssa työskentelee noin 1 200 ruotsalaista. Osa heistä edustaa Ruotsia ja ruotsalaisia intressejä, kun taas toiset hoitavat erilaisia virkoja EU:n hallinnossa, esimerkiksi Euroopan komissiossa.

Ruotsi ja YK

Ruotsi liittyi Yhdistyneiden kansakuntien (YK) jäseneksi vuonna 1946, eli järjestön perustamista seuraavana vuonna. Sen jälkeen aktiivinen osallistuminen YK:n toimintaan on ollut tärkeä osa Ruotsin ulkopolitiikkaa.

Ruotsin hallitus, jota valtiopäivien valtaenemmistö tukee, näkee yhteistyön YK:ssa tärkeäksi keinoksi maailman suurten selviytymisongelmien ratkaisemisessa. Tämä tehtävän edellytyksenä on vahva YK ja läheinen yhteistyö paikallisten organisaatioiden, yksittäisten maiden ja siviiliyhteiskunnan kanssa ympäri maailmaa.

1960-luvulta alkaen Ruotsi on osallistunut lukuisiin YK:n rauhanturvaoperaatioihin. Yli 70 000 ruotsalaista on vuosien mittaan ollut YK:n palveluksessa ja useat ruotsalaiset ovat myös toimineet YK:n välittäjinä.

Ruotsi toimii monilla YK:n toimialoilla. Maa on ollut tekemässä aloitteita tärkeistä asiakysymyksistä. Kuolemanrangaistuksen poistaminen, lasten oikeudet, rotusyrjinnän poistaminen, sopimus kidutuksen käytön kieltämisestä, kuten myös aseistariisunta, ympäristö ja taistelu huumeita vastaan ovat esimerkkejä Ruotsin ajamista kysymyksistä. Ruotsi on myös yksi suurimmista YK:n eri elinten rahoittajista monenkeskeisessä kehitysyhteistyössä.

Pohjoismainen yhteistyö

Formalisoitu yhteistyö pohjoismaiden kesken on yksi vanhimmista ja laajimmista alueellisista yhteistyömuodoista maailmassa. Poliittinen yhteistyö rakentuu yhteisille arvoille ja halulle saavuttaa tuloksia, jotka edesauttavat dynaamista kehitystä ja lisäävät Pohjolan kompetenssia ja kilpailukykyä.

Pohjoismaiden neuvosto

Vuonna 1952 perustetussa Pohjoismaiden neuvostossa on 87 edustajaa Tanskasta, Suomesta, Islannista, Norjasta, Ruotsista, Färsaarilta, Grönlannista ja Ahvenanmaalta. Jäsenet istuvat omien maittensa parlamentissa, he ovat puolueittensa nimittämiä ja parlamentin valitsemia. Suoria vaaleja Pohjoismaiden neuvostoon ei ole.

Pohjoismaiden ministerineuvosto

Pohjoismaiden ministerineuvosto perustettiin vuonna 1971, ja se on pohjoismaiden hallitusten yhteistyöelin. Ministerineuvosto ei nimestään huolimatta ole yksi, vaan useita ministerineuvostoja. Useat pohjoismaiset eri alojen ministerit tapaavat ministerineuvostossa pari kertaa vuodessa. Poikkeuksena ovat muun muassa ulko- ja puolustusministerit, jotka ovat Pohjoismaiden ministerineuvoston ulkopuolella. Tämä ei tietenkään estä näitä pohjoismaiden ministereitä tapaamasta toisiaan.

Tietoja Ruotsista

Pääkaupunki: Tukholma

Asukasmäärä: Noin 10 miljoonaa asukasta

Keskimääräinen elinikä: Miehet noin 81 vuotta, naiset noin 84 vuotta

Kieli: Ruotsi. Tunnustetut kansalliset vähemmistökielet: suomi, saame, meänkieli, romani chib, jiddiś

Valtiomuoto: Perustuslaillinen monarkia, parlamentaarinen demokratia

Parlamentti: Kansan valitsevat yksikamariset valtiopäivät, joilla on 349 edustajaa, joista 46,1 prosenttia on naisia ja 53,9 prosenttia miehiä (2018)

Pinta-ala: 450 000 km², kolmanneksi suurin maa Länsi-Euroopassa

Valuutta: Kruunu (SEK)

Lisätietoja:

www.regeringen.se (ruotsiksi) www.government.se (englanniksi)
www.sweden.se

Yhteystiedot

Puhelin

Hallituksen kanslian vaihde: +46 8 405 10 00

Posti

Kaikki ministeriöt: SE-103 33 Stockholm

Sähköpostiosoite

Katso www.regeringen.se

